

گفت‌وگو با محمد صابر شیخ رضایی، طراح پوستر یازدهمین هفته هنر انقلاب

عناصر طبیعت را بانگاه توحیدی و مفهوم «انتظار» ترکیب و ترسیم کردم

فاطمه شریفی

انقلاب اسلامی و سال‌های پیرامون آن، نقاط عطف مهمی در تاریخ معاصر ایران محسوب می‌شوند. هنرمندان عرصه تجسمی، چه در گذشته و چه در طول چهار دهه اخیر، با تکیه بر تخصص و دانش خود، خدمات ارزشمندی را در ارتباط با این رویداد سیاسی- اجتماعی ارائه داده‌اند. حاصل این تلاش‌ها در طول سالیان متمادی، شگلیگری مفهومی به نام «هنر انقلاب» بوده است. با توجه به اینکه بنیان و اساس انقلاب اسلامی، دین‌مبین اسلام است و سیاست‌ها و قوانین کشور نیز بر همین مبنا استوارند، جریان «هنر مذهبی» نیز به موازات «هنر انقلاب» و به همت هنرمندان گوناگون، پیش‌رفته و به همین دلیل این دو عبارت اغلب در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند. نباید از نظر دور داشت که موضوعاتی نظیر هنر دفاع مقدس و هنر عاشورایی نیز با توجه به اهداف و مضامین‌شان، در زمره هنرهای انقلابی و مذهبی جای می‌گیرند. لازم به ذکر است که کاربرد واژه هنر در اینجا صرفاً به معنای یک جریان هنری است و نه یک سبک خاص و اغلب هنرمندان نیز بر این امر واقف هستند. اینک‌ه هنر انقلابی، مذهبی و عاشورایی‌سا در طول ۴۴سال گذشته چه مسیری را طی کرده و تا چه میزان دچار ارتقا یا تنزل شده، موضوعی است که می‌توان به تحلیل آن پرداخت. اما با نگاهی به آثار هنرمندان نسل‌های پیشین و بررسی نحوه فعالیت هنرمندان پس از انقلاب و جوانان امروز، می‌توان به درک نسبتاً جامعی از این وضعیت دست یافت و ارزیابی مناسبی ارائه کرد. بر همین اساس، اگر به آثار تولید شده در تمامی رشته‌های هنری در طول این ۴۳سال نگاهی بیندازیم و کیفیت آنها را مد نظر قرار دهیم، متوجه خواهیم شد، هنر انقلابی چرینانی است که جایگاه خود را تثبیت کرده و با آگاهی و دانش نسل‌های جدید، در صورت وجود «استمرار»، «تدبیر» و «سیاست» منسجم، قابلیت تداوم برای سال‌ها و دهه‌های آینده را دارد.

محمد صابر شیخ‌رضایی، متولد سال ۱۳۴۶ در تهران، یک هنرمند فعال در زمینه طراحی گرافیک، تصویرسازی و عکاسی است. او فارغ‌التحصیل رشته گرافیک از هنرستان هنرهای تجسمی پسران و کارشناسی از نیاط تصویرزی از دانشکده هنر دانشگاه شاهد است. شیخ‌رضایی از هنرمندان فعال در حوزه «هنر انقلاب» محسوب می‌شود و از ابتدای فعالیت حرفه‌ای خود، رویکرد مشخصی برای واکنش به اتفاقات جاری و خلق آثار هنری خود داشته است.

برخی افتخارات و فعالیت‌های او عبارت‌اند از:

• حضور در جمع نامزدهای نهایی «چهره سال هنر انقلاب» در سال ۱۳۹۸.

• برگزیده پانزدهمین جشنواره هنرهای تجسمی فجر در بخش طراحی گرافیک (۱۴۰۱).

• رتبه اول ششمین جشنواره جهانی «هنر مقاومت» (بخش طراحی پوستر) (۱۴۰۲).

• رتبه اول ششمین جشنواره جهانی «هنر مقاومت» (بخش کتیبه و پرچم) (۱۳۹۹).

• طراحی پوستر پنجم‌دهمین جشنواره هنرهای تجسمی فجر (۱۴۰۲).

• برگزاری نمایشگاه‌های متعدد انفرادی و گروهی در داخل و خارج از کشور.

فرهنگی

سرویس فرهنگی ۰۶۰۸۵۲۳۰۶

پوستر سال‌های گذشته (چه آن‌هایی که خود شما طراحی کردید و چه آثار دیگران) وجود دارد؟

در ادوار رویداد «هفته هنر انقلاب اسلامی» تنها طراحی پوستر دوره دهم (سال گذشته) و امسال به بنده سپرده شد و سال‌های گذشته از نسوی دیگر دوستان هنرمند طراحی شده است. از ویژگی‌هایی که بتوان به عنوان وجه تمایز با سایر آثار این رویداد اشاره کرد، بحث نشاط تصویری و داشتن فضاسازی رنگی این طرح است و البته عبور از نمایش مستقیم نماد اصلی هفته هنر انقلاب، یعنی تندیس اهدایی به منتخبان و برگزیدگان این جشنواره. یعنی در طرح امسال نماد اصلی، به شکل و این‌که طرح در دو الگوی عمودی و افقی طراحی شده و پوستر عمودی، بخشی از طرح کامل منظره اثر است.

به نظر می‌رسد سوژه اصلی پوستر هفته هنر انقلاب طی سال‌های گذشته از تندیس این جایزه که آقای یوزباشی طراحی کردند، الهام گرفته شده است. این تلقی درست است؟ اگر هست ممنون می‌شوم بفرمایید این شباهت مطابق نظر خود طراح است یا سنت جشنواره

است؟
بله استفاده از تندیس «انتظار» اثر استاد علی اصغر یوزباشی از سنت‌های تصویری پوسترها و اقلام تبلیغی و حتی دکور مراسم ادوار این رویداد است، جز یک دوره که با نمادسازی از پرچم ایران بوده. حالا اطلاع ندارم این در خواست مدیران وقت از طراحان بوده یا یک ذوق هنرمندانه، به هر حال برای تثبیت در اذهان مخاطبان و هنرمندان انتخاب درستی است ولی در تداوم آن در سال‌های آینده و نیفتادن در ورطه تکرار بصری و رفتار کلیشه‌ای، شاید ضرورت‌هایی را بشود تعریف کرد.

شکلی از تداعی و شبیه‌پنداری در تصویر پوستر امسال دیده می‌شود، در این خصوص و فضای طرح هم توضیحاتی می‌فرمایید؟

از دیرباز در برخی مکاتب فکری و هنری، از «طبیعت» به عنوان مادر هنرها نام می‌برند. اسادر دیدگاه توحیدی همه مظاهر خلقت، مناظر و چشم اندازه‌ها و گستره مخلوقات الهی، در جهت تسبیح حق تعالی و مدح خالق اصلی زیبایی‌ها هستند و به نوعی همه

۶۶

استفاده از تندیس «انتظار» اثر

استاد علی اصغر یوزباشی از

سنت‌های تصویری پوسترها و اقلام

تبلیغی و حتی دکور مراسم ادوار این

رویداد است حالا اطلاع ندارم این

در خواست مدیران وقت از طراحان

بوده یا یک ذوق هنرمندانه، به هر

حال برای تثبیت در اذهان مخاطبان

و هنرمندان انتخاب درستی است

جهان‌ها تا نیامدن منجی و حضرت صاحب‌الامر به غایت کمالی خود نمی‌رسند، چنانچه انسان نیز با آمدن آخرین حجت خدا، گام‌های متعالی و رشد حداکثری خود را طی می‌کند و به نوعی همه جهان‌ها در انتظارند.

و در این طرح بدون حضور مستقیم انسان، در پهنه طبیعت شاهدیم، تنه‌ها و ساقه‌های درختان مرکز به هم پیوستند و در جهت نگاه به آسمان به شکلی خلاقانه تندیس رویداد را بازنمایی کرده‌اند.

وجود تپه‌های رنگارنگ به عنوان اقلیم‌های گوناگون ایران، ابرهایی با الگوهای ایرانی به عنوان فرصت‌های در گذر، درختان سرو ایرانی به عنوان هنرمندان و پایمردان این عرصه، رودهای زال و جاری به عنوان پویایی و عدم سکون، بوته گل‌های لاله به عنوان یاد شهدا و محل طلوع خورشید منطبق بر جای قلب و شمع در تندیس انتظار از موارد قابل اشاره در این طرح است.

هفته هنر انقلاب با هدف معرفی و تقدیر از هنرمندان انقلابی و متعهد بر گزار می‌شود. سال گذشته استاد نجابتی این جایزه را دریافت کردند، به نظر شما با توجه به این شرایط در حوزه هنرهای تجسمی و به خصوص در گرافیک، هنرمندان چقدر به نقش آفرینی در این حوزه نزدیک شدند؟ به طور کلی تأثیر این داشته است؟

یک بخش این اثر گذاری رفتار پویا و فعال هنرمندان و اساتید منتخب است. از اسناد مسعود نجابتی نام بردید، خوب قطعاً هنرمندان جوان تلاش‌های متنوع ایشان را فارغ از سال‌های گذشته و در همین سال اخیر دیدند. از نقش بسزا در برپایی رویداد هولوساید تا طراحی گرافیک بخش‌هایی از مراسم تشییع شهیدسید مصداق‌الله. قطعاً این عدم رخوت و نقش آفرینی‌های مداوم برای دوستان جوان هم‌الگو بوده و جوانان ما در عرصه تجسمی در سال گذشته، سال بسیار پرنوسانی را گذراندند و در مناسبت‌های بسیاری نقش آفرین شدند. و صد البته از طراحی و تولید اثر اثر گذاری مؤلفه‌های مثل پوستر و تصاویر ساز و کار تون و کاریکاتور و نقاشی، و گرافیک متحرک به میزانی که اثر تجسمی دوبعدی مثل پوستر و تصاویر ساز و کار تون و نقاشی، نقش آفرین بودند، کاستی‌هایی دیده می‌شد و البته فرصت‌های متنوعی با توجه به انبوه آثار شایسته موجود، در اختیار هنرمندان و تولیدکنندگان این عرصه‌هاست.

شعر مقاومت

سیدعلی موسوی گرمارودی، شاعر نخستین قصیده برای فلسطین

الازمین فلسطین! بلندبادت نام

۶۶

قصیده‌سلام بر فلسطین اثری است که

علاوه بر فضل تقدم از دیدگاه زبان شعری

سخت و استوار و مناسب قالب قصیده،

تصاویر بکر و حماسی و نیز نگاه به مسئله

فلسطین از دیدگاه یک شاعر مسلمان

و معترض به سکوت جوامع اسلامی،

شایسته توجه و تقدیر است

سلام بر همه خمیه‌های ابر کبود

درودر بر همه موج‌های خشم‌آلود

به خلوت همه دره‌های ژرف، درود

که خفته‌اند پراکنده بر سواحل رود

به زاد و مردن کوتاه آذرخش بلند

به غرش و تیش تندر لاجوج و عنود

به برفرشته‌ریایات نخل‌ها که سحر

شود ز بوسه رنگین مهر خون‌آلود

به‌های‌های دل غم‌گسار در گریه

به غم‌فزا و رسا نغمه همیشه‌رود

به‌هنر صلابت غمبار، هر بلندی اوج

به هر چه‌هر چه که بشکوه و غمگن است درود

ببار ای همه آسمان دیده من

که هیچ عقده دیرینه دلم نگشود

بر آن سترگ دلبران قهرمان بگری

که روی صهیون باناخن دفاع شخود

نه هیچ گریه بر آن امن مکن غلط گفتم

در این سروده زبانه ره خطا پیمود

تو بر فسردگی خوش بنگر و بگری

که بر حماسه‌ان آن تراز گریه چه سود

حماسه من و تو در کلام و شعر و سخن

حماسه‌های فلسطین زخون و آتش و دود

تو خون خویش به رنگ‌های تن می‌نباری

سپاه غزه، جبهه جبهه دگر بگشود

الازمین فلسطین! بلندبادت نام

زبانم ارچه نیارد ز شرم گفت درود

که گر ببرسی‌ام از یاری و مسلمانی

کجاز شرم توام هیچ می‌توان آسود

که آبروی همه شرق در برابر غرب

تو و سپاه تو بودست و نیز خواهد بود

تو دست خسته شرقی در آستین زمان

کنون به دست تو باید که دست خصم شخود

برای شرق بمان سال‌های دیرابدر

به پاسداری از حق، به فتح زودلزد

اگر چه دردمت آواره بیجان شد

اگرچه جسم تو در جنگ دشمنان فرسود

امیدوار به پیکار و گرم دل می‌باش

ز یادمردی تو جسم خصم در لرزه

ز پایداری تو کام خصم زهر آلود

خروش و حمله کن و کهنه‌روز و آتش زن

که داس کینه تواند سپاه خصم درود

دردگوی و ثناخوان جاودانه توست

اگر چه زمزمه باد و گرچه نغمه رود

تو و سپاه تو را از لبان آزادی

همیشه باد سلام و هماره باد درود